

Document: Archeologische Quicksan
Plangebied: Oudijk 35, Westwoud, gemeente Drechterland
Adviesnummer: 15105
Opsteller: J. van Leeuwen (archeoloog) & M.H. Bartels (senior archeoloog)
Datum: 03-07-2015

Advies	Monitoring werkzaamheden (kosteloos)
Vervolgtraject	
Archeologie West-Friesland verzoekt om spoedig overleg te plegen met de initiatiefnemer om verdere stappen door te nemen.	
M.H. Bartels (senior archeoloog)	06-30468593
Het is van belang dat Archeologie West-Friesland minstens twee weken van tevoren wordt geïnformeerd over de start van de werkzaamheden.	
Aad Weel (medewerker AWF)	06-52824909
Archeologie West-Friesland (kantoor)	0229-252599

Archeologische Quicksan

1. Bestaande situatie en voorgenomen ingrepen

Op verzoek van de gemeente Drechterland (Richard Koelman) is gekeken naar het aspect archeologie met betrekking tot de sloop en nieuwbouw van een woning op het perceel Oudijk 35 in Westwoud, gemeente Drechterland.

Op het perceel staat een woning uit 1914. Deze is recent verkocht. De nieuwe eigenaar is voornemens de huidige woning te slopen en te vervangen met een nieuwbouwwoning van ca. 140 m². Over de fundering van de woning zijn geen gegevens bekend.

Afbeelding 1. De huidige woning binnen het plangebied Oudijk 35 in Westwoud, gemeente Drechterland.

2. Beleidskaart archeologie

Aangezien de gemeente Drechterland nog geen gemeentelijk archeologiebeleid heeft vastgesteld gelden rijks- en provinciaal beleid. In de Monumentenwet 1988 en de herziening ervan in 2007 (Wet op de Archeologische Monumentenzorg) wordt de omgang met eventueel aanwezige archeologische waarden beschreven. De herziene Monumentenwet verplicht gemeenten om 'rekening te houden met aanwezige of te verwachten archeologische waarden'.

Het bestemmingsplan staat hierbij centraal. Hierin worden bouw- en aanlegvoorschriften opgenomen. Indien belangrijke archeologische waarden als gevolg van ruimtelijke ontwikkelingen niet in de bodem behouden kunnen blijven, dient de informatie te worden veiliggesteld d.m.v. een opgraving. De Monumentenwet gaat hierbij uit van een algemene vrijstelling voor ingrepen tot 100 m², maar biedt de gemeente ook de nodige beleidsruimte om haar eigen afweging te maken.

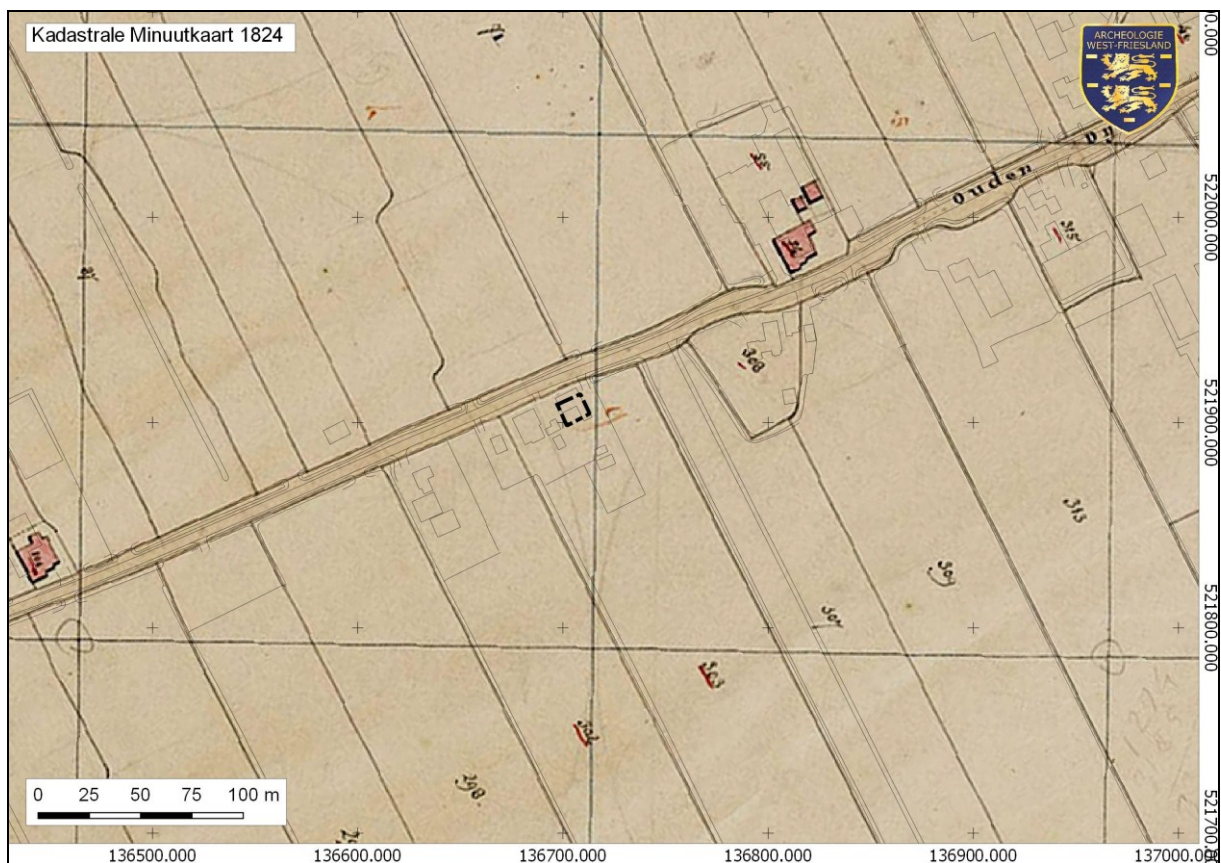
Het plangebied valt binnen het bestemmingsplan Drechterland Noord 2011, herziening 2014. Ten tijde van het vaststellen van dit bestemmingsplan moest nog veel onderzoek worden gedaan naar de archeologische verwachtingen in het gebied. Om eventuele archeologische resten te beschermen, heeft het gehele gebied, afgezien van de toen bekend historische dorpslinten, een dubbelbestemming Waarde – Archeologie 2 (500 m²) gekregen.

Inmiddels kan een beter inzicht worden verkregen in de aanwezige waarden in binnen het plangebied en de directe omgeving, ook al is hiervoor nog geen beleidskaart vervaardigd. Om inzicht te krijgen in de aan- dan wel afwezigheid van archeologische waarden, dient voorafgaand aan de verlening van de omgevingsvergunning een archeologische quickscan te worden vervaardigd. Indien archeologische waarden aanwezig zijn, zo stelt het bestemmingsplan, dan dienen deze te worden veiliggesteld.

3. (Cultuur)historische achtergrond

Oudijk is een binnenwaterkerende dijk die is ontstaan in de Middeleeuwen. De dijk heeft een hoge cultuurhistorische waarde (CHW-code WFR 239G). Langs deze dijk wordt al vanaf de Middeleeuwen gewoond, waardoor ook het bewoningslint een hoge cultuurhistorische waarde heeft (CHW-code WFR 422G).

Voor het bepalen van de aanwezigheid van bewoningsresten uit de Nieuwe Tijd kan gebruik worden gemaakt van historisch kaartmateriaal. Op de kadastrale minuutkaart uit 1824 is zichtbaar dat er geen bewoning plaatsvind binnen het plangebied (afb. 2).

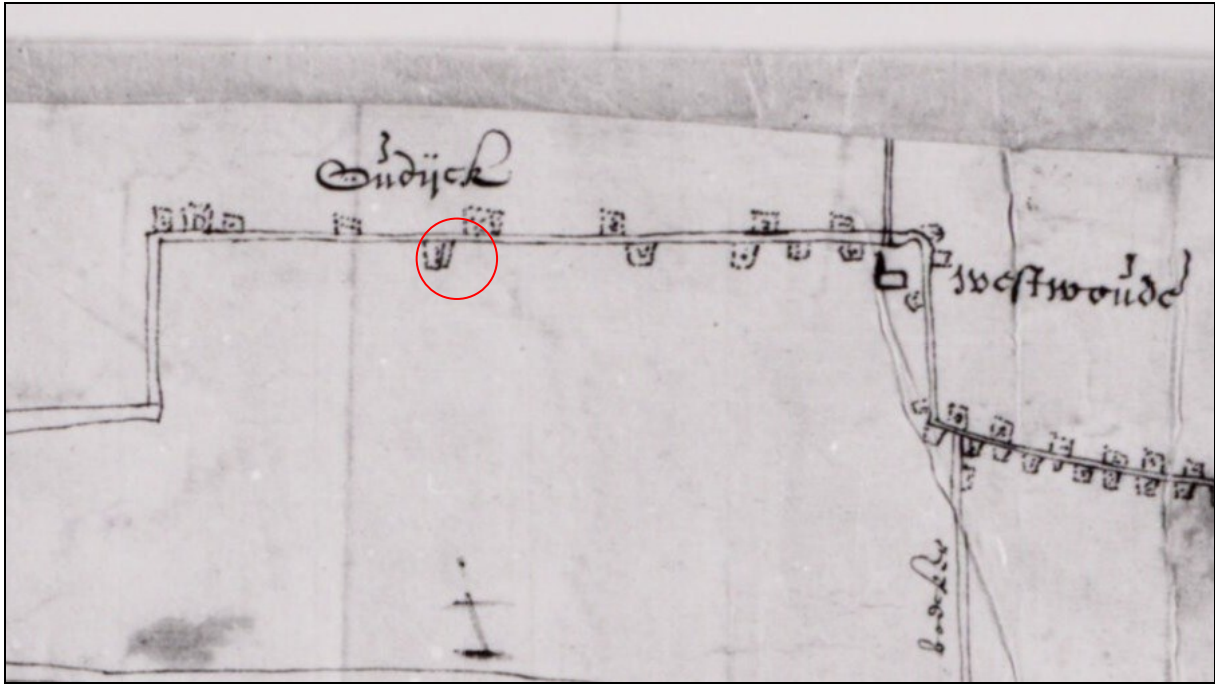
Afbeelding 1. Het plangebied Oudijk 35 (zwarte stippellijn) op de kadastrale minuutkaart uit 1824.

Op de kaart van Dou uit 1651-1654 is eveneens geen bebouwing zichtbaar binnen of in de directe omgeving van het plangebied (afb. 3). Opvallend is echter een vergelijking met een anonieme schetsmatige kaart van het gebied tussen Hoorn en Enkhuizen uit 1650-1651 (afb. 4). Op deze kaart is mogelijk wel binnen het plangebied bewoning aangegeven. De betrouwbaarheid van de situering van de bebouwing van zowel de kaart van Dou als de

schetsmatige kaart is discutabel. Toch blijkt uit deze kaarten wel dat dit dorpslint in de 17de eeuw werd bewoond. Op basis van dit kaartmateriaal kan een lage tot middelhoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de Nieuwe Tijd worden geformuleerd.

Afbeelding 3. Het plangebied Oudijk 35 (zwarte cirkel, bij benadering) op de kaart van Dou.

Afbeelding 4. Het plangebied Oudijk 35 (rode cirkel, bij benadering) op een detail van een anonieme schetsmatige kaart uit 1650-1651.

4. Archeologische en geologische bronnen

Tijdens de ruilverkaveling van de jaren '70 van de 20ste eeuw zijn veel archeologische waarnemingen gedaan in West-Friesland. Onder de belangrijkste conclusies van dit onderzoek vallen de herontdekkingen van verschillende kerkterreinen, die de locatie van het middeleeuwse ontginningslint van oostelijk West-Friesland aangeven (afb. 5). De middeleeuwse ontginning van dit deel van West-Friesland startte in het noorden, rondom het Meer van Wervershoof. In de 11de tot 13de eeuw trok men naar het zuiden, om in één lang lint langs de Weelen te wonen. Oudijk vormde het meest westelijke eind van dit ontginningslint. Het kerkterrein op de hoek van Oudijk-Laantje is het laatste kerkterrein dat nog op de originele plaats ligt. Bij graafwerkzaamheden op het kerkhof zijn in 2011 tufsteen muren van de oude kerk aangetroffen.¹ Deze zijn nog niet archeologisch onderzocht. De andere kerkterreinen (en dorpen) zijn naar het zuiden verplaatst, naar de huidige Streekweg. Oudijk is een van de weinige dorpslinten die nog op de locatie ligt die waarschijnlijk ook in de 11de tot 13de eeuw werd bewoond.

¹ Mondelijke mededeling M.H. Bartels, senior archeoloog Archeologie West-Friesland.

Afbeelding 5. Het grotendeels verdwenen middeleeuwse bewoningslint langs de Weelen, zoals te zien op de kaart van Dou (1651-1654). Alleen Oudijk met het plangebied (zwarte cirkel, bij benadering) wordt sinds de 11de eeuw continu bewoond.

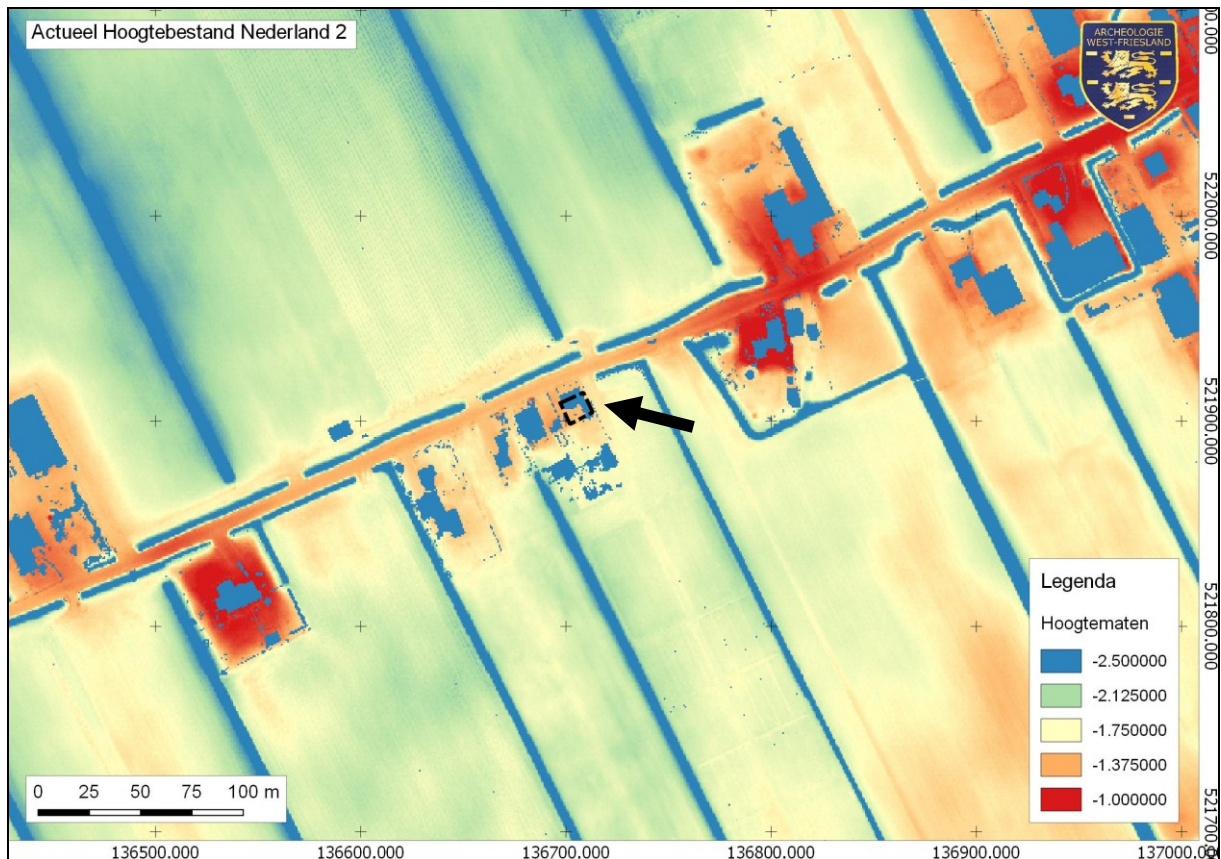
Op de bodemkaart van Westwoud is zichtbaar dat het plangebied is gelegen op een humeuze ondergrond (afb. 6). Deze humeuze ondergrond is bewijs dat dit deel van Oudijk onderdeel uitmaakt van een middeleeuws bewoningslint: de humeuze tuineerdgronden (EM35b) vormen een aanwijzing voor de aanwezigheid van langdurige bewoning.

Aan de hand van de bodemkaart kan worden geconcludeerd dat het plangebied oorspronkelijk op zware zavel (pMn35b) lag. Voor deze bodemsoort geldt een middelhoge tot hoge verwachting voor vindplaatsen uit de Bronstijd. De verwachting voor de prehistorie is voor een dergelijke kleine ingreep niet van invloed op het advies.

Afbeelding 6. Het plangebied Oudijk 35 (zwarte stippellijn) op de bodemkaart van Westwoud.

Tenslotte kan voor de formulering van het archeologische advies worden gekeken naar het Actueel Hoogtebestand Nederland, om te kijken of binnen het plangebied veel grond is afgegraven of duidelijke terpstructuren aanwezig zijn (afb. 7). Op het AHN 2 is zichtbaar dat op het perceel Oudijk 35 een kleine verhoging aanwezig is, die geen verband lijkt te houden met de “moderne” bebouwing, zoals op omliggende percelen wel te zien is (rood op afb. 6). Echter, voor de vroegste middeleeuwse bewoning in West-Friesland is het niet waarschijnlijk dat op terpstructuren werd gewoond. De eerste ontginners woonden direct op het veen, zoals ook is aangetoond in Medemblik (Schuitevoerderslaan) en mogelijk Wervershoof (Molenweg). Pas toen het veen vrijwel geheel was verdwenen en men weer last kreeg van het water werden de huisplaatsen opgehoogd tot terpachtige structuren. De hoogtekaart biedt geen zekerheid over de aan- dan wel afwezigheid van middeleeuwse vindplaatsen, maar het lijkt duidelijk dat het perceel in ieder geval niet ingrijpend is afgegraven. Op basis van bovenstaande gegevens kan voor het plangebied een hoge verwachting voor vindplaatsen uit de Middeleeuwen worden geformuleerd.

Afbeelding 7. Het plangebied Oudijk 35 (zwarte stippellijn en pijl) op het Actueel Hoogtebestand Nederland. De “moderne” bebouwing en de sloten zijn op de kaart blauw.

5. Conclusie

Op het perceel Oudijk 35 staat een woning uit 1914. Het ligt in de planning de woning te slopen en te vervangen door een nieuwbouwwoning van ca. 140 m². Het bestemmingsplan waarbinnen het plangebied valt heeft een algemene vrijstellingsgrens van 500 m², welke is vastgesteld met de opmerking dat op dat moment voor het gebied nog geen inzicht was verkregen in de aanwezige archeologische waarden. In het bestemmingsplan wordt vermeld dat zodra is vastgesteld dat op een locatie archeologische waarden aanwezig zijn, deze dienen te worden veiliggesteld alvorens de ontwikkeling.

Voor het plangebied Oudijk 35 geldt een lage tot middelhoge verwachting voor vindplaatsen uit de Nieuwe Tijd. Voor de Middeleeuwen, en specifiek de periode vanaf ca. 1000 n.Chr. geldt een hoge verwachting. De verwachting voor de prehistorie is middelhoog tot hoog. Gezien de geringe omvang van de ingreep is de prehistorische verwachting niet relevant voor het advies.

6. Advies

Alhoewel uit deze quickscan blijkt dat het plangebied een hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de Middeleeuwen en mogelijk Nieuwe Tijd heeft, is gezien het vigerende bestemmingsplan nader archeologisch onderzoek niet vereist.

Archeologie West-Friesland adviseert de voorgenomen ingrepen vrij te geven met betrekking tot het aspect archeologie.

Oudijk is een unieke locatie in West-Friesland, waar tot op heden nog nooit archeologisch onderzoek is uitgevoerd. Het dorpslint is abusievelijk niet in het bestemmingsplan opgenomen als zijnde van hoge archeologische waarde. Het is wenselijk deze omissie zo snel mogelijk in de archeologische beleidskaart en uiteindelijk ook het bestemmingsplan aan te passen.

Aangezien eventueel aanwezige middeleeuwse resten zeer waardevolle en bijzondere informatie kunnen leveren over de ontginningsgeschiedenis van West-Friesland, verzoekt Archeologie West-Friesland om bij de graafwerkzaamheden aanwezig te kunnen zijn om de werkzaamheden te monitoren.

Op deze manier kan toch onderzoek worden gedaan naar de geschiedenis van dit deel van West-Friesland en waardevolle informatie worden verzameld die kan worden gebruikt voor het formuleren van nieuw passend beleid.

Vondstmateriaal dat bij het uitvoeren van het werk wordt aangetroffen is (conform de Monumentenwet) eigendom van de Provincie Noord-Holland en zal door Archeologie West-Friesland worden aangeleverd aan het Provinciaal Depot van Bodemvondsten te Castricum. Het is van belang dat Archeologie West-Friesland **minstens twee weken van tevoren** wordt geïnformeerd over de start van de werkzaamheden (Aad Weel: tel. 06-52824909, Archeologie West-Friesland kantoor: tel. 0229-252599).

7. Bronnen

Archis2 (<http://archis2.archis.nl/archisii/html/index.html>)

Kadastrale Minuutplan 1824, Gemeente Westwoud Binnewijzend en Oudijk, sectie C, genaamd Oudijk, eerste blad (www.watwaswaar.nl).

Zegers, H.J.M., 1983. *Ruilverkaveling de Gouw, Bodemkaart*, Stiboka, Wageningen.